

Journal of Analytic Divinity
International Refereed Journal

E-ISSN: 2602-3792

Aralık /December, 2020/ 4 (2): 71/98

**Lise Döneminde Şiddet Algısı ve Nedenleri Üzerine Bir Saha Çalışması:
Elazığ Örneği**

A Field Study on The Perception of Violence in High School and Its Causes: The Elazığ
Example

Handan Karakaya

Doç. Dr., Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü
Associate Professor, Fırat University, Faculty of Theology, Department of Social Work
Elazığ, Turkey, hkarakaya@firat.edu.tr

<https://orcid.org/0000-0003-2749-4277>

Yeşim Kubar

Dr. Öğrt. Üyesi Fırat Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü
Dr. Faculty Member Fırat University, Faculty of Economics and Administrative Sciences,
Department of Economics
Elazığ, Turkey, ykubar@firat.edu.tr

<https://orcid.org/0000000234399430>

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 26 Haziran/June 2020

Kabul Tarihi / Date Accepted: 28 Eylül/September 2020

Yayın Tarihi / Date Published: 15 Aralık/December 2020

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Kış-Aralık/ Winter-December

DOI: <http://doi.org/10.46595/jad.758293>

Cite as / Atıf: Karakaya, Handan - Kubar, Yeşim. "Lise Döneminde Şiddet Algısı Ve Nedenleri Üzerine Bir Saha Çalışması: Elazığ Örneği", *Journal of Analytic Divinity* 4/2 (December2020), 71-98

İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Web: <http://dergipark.gov.tr/jad> | **e-mail to:** editorjand@gmail.com

Copyright © Published by Özcan Güngör, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi / Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Islamic Studies, Ankara-Turkey. Bütün hakları saklıdır. / All right reserved.

Öz

Şiddet; temelinde hükmetme ya da yaptırma unsuru olan bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Çok farklı şekillerde tanımlanabilen şiddet olgusunun her geçen gün içeriğine yeni anlamlar eklenmektedir. Şiddet olgusu türleri açısından değerlendirildiğinde, fiziksel şiddet en kapsamlı ve yaygın görülen şiddet biçimi olarak öne çıkmaktadır. Öğrenciler arasında şiddetin yaygınlığı ya da sorunların çözümünde şiddetin bir yöntem olarak tercih edilmesi, toplumsal bütünü etkileyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle gençler arasında şiddetin yaygınlığı ve boyutu; öğrenciler, aileler ve eğitimciler boyutuyla ele alınıp değerlendirilmesi gereken önemli bir konu olmaktadır.

Bu çalışma Elazığ ili merkez ilçesinde bulunan devlet ve özel lise statüsünde yer alan toplam 42 ortaöğretim kurumunun öğrencileri üzerinde Milli Eğitim Bakanlığından izin alınarak gönüllülük esasına dayalı anket uygulaması gerçekleştirilerek tamamlanmıştır. Çalışmanın amacı, lise dönemindeki öğrencilerin şiddet kavramından ne algıladıklarını hangi şiddet türlerine maruz kaldıkları ya da uyguladıklarını tespit etmektir. Anket sonuçları SPSS 22 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmada frekans analizi, t testi ve ANOVA analizi uygulanmış, elde edilen bulgular arasında, lise öğrencilerinin şiddet algılarının fiziksel şiddet ağırlıklı olduğu, kişisel özelliklerin şiddet kavramından etkilendiği ve etkilediği sonuçlarına ulaşılmış eğitimciler, aileler ve öğrenciler için diğer çalışmaların sonuçları dikkate alınarak önerilerde bulunulmuştur. Bu çalışmanın şiddetin öğrenciler arasında algılanma biçimini ortaya koyması bağlamında önemli olduğunu düşünölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Şiddet, Okul, Şiddet Biçimleri.

Abstract

Violence is defined as a fact that is the element of dominating or making. New meanings are added to the content of violence that can be defined in many different ways every day. When evaluated in terms of the phenomenon of violence, physical violence is the most common and widespread form of violence. The prevalence of violence among students or the choice of violence as a method for solving problems emerges as a situation that affects the social whole. For this reason, violence is an important issue that should be considered and evaluated by students, families and educators. This study was carried out in 42 secondary schools in Elazığ city center. While the schools were selected, there was no distinction between public and private schools. The study was completed with a volunteer-based questionnaire application by obtaining permission from the Ministry of National Education. The aim of the study is to determine what the students perceive from the concept of violence and what types of violence they are exposed to or apply. The results of the survey were analyzed using SPSS 22 software. In the study, frequency analysis, t test and ANOVA analysis were applied, finding revealed that high school student's perceptions of violence were predominantly based on physical violence and personal traits were influenced by violence, and suggestions were made by considering the result of other studies for educators, families and students. We believe that this study is important in terms of revealing the perception of violence among students.

Keywords: Student, Violence, School, Forms Of Violenc

Giriş

Tarihin derinliklerinden günümüze kadar şiddet, bireyi çevreleyen temel unsurlardan biri olarak varlığını korumayı sürdürmüştür. Şiddeti ortaya çıkaran unsurlar, şiddetin biyolojik bir olgu olduğu mu? Yoksa sosyal ve kültürel çevrenin etkisine bağlı olarak mı ortaya çıktığı? Soruları etrafında tartışmalara konu olmaktadır. Tarihi süreç içerisinde ve günümüzde şiddetin biçimleri, şiddetin ortaya çıktığı gruplar, şiddetin algılanma biçimi çeşitli faktörlere bağlı olarak değişebilmektedir. Şiddet toplumun her kesimi açısından bir sorun olarak kendini gösterebilmektedir. Okul ortamında ya da dışarıda öğrenciler arasında şiddetin yaygınlığı, eğitim hayatlarının sürdürülebilirliğini ve başarılarını da olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğrencilerin şiddeti algılama ve şiddete yaklaşım biçimleri önem kazanmaktadır.

Dünya Sağlık Örgütü'nün hazırladığı Şiddetin Önlenmesi ile İlgili Küresel Durum Raporu(2014, 4)'na göre, her yıl dünyada yarım milyon insan öldürülmektedir. Şiddet ölümlerinde kadın ve çocuklar yüksek bir oranla dezavantajlı bir gruba oluşturmaktadırlar.

Geçmişten günümüze kadar eğitim kurumlarında ve öğrenci grupları arasında şiddet önemli bir sorun olarak kendini göstermektedir. Şiddet özellikle görünür olmaya başlaması ile dikkat çekmiş, nedenleri ve sonuçları üzerine tartışmalara neden olmuştur. Türkiye'de 1980'lerden itibaren öğrenciler ve şiddetle ilgili araştırmalar yoğunluk kazanmıştır. Bu çalışmalarda iki boyut öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki, 1990'lara kadar okul çalışanlarının öğrencilere uyguladığı şiddet tartışma konusu olurken, ikincisinde, öğrencilerin kendi aralarında ya da okul çalışanlarına karşı uyguladıkları şiddet biçimlerinden söz edilmeye başlanmasıdır (Balkıs vd., 2005, 83). Türkiye'de şiddet olgusu kadına karşı şiddet ve aile içi şiddet boyutuyla sıkça ele alınmakla birlikte eğitim kurumlarında yaşanan şiddet daha az görünür durumdadır. Şiddet olayları dünyada ve Türkiye'de çeşitli sebeplere bağlı olarak artmakta(Özgür vd. 2011, 54) ve etkileri aile ve okul gibi kurumların bireylerini büyük oranda etkilemektedir.

Eğitim kurumlarında şiddet konusu ilk defa 1950'li yıllarda çocuk suçluluğu ile ilişkisi çerçevesinde değerlendirilmiştir (Balkıs vd., 2005, 83). Şiddetin toplumda farklı biçimlerde ve giderek derinleşerek yaşanması bu konuda yapılacak araştırmaları da derinleştirmiştir. 1990'lar ve sonrasında yapılan çalışmalarda öğrenciler arasında ve öğrencilerle eğitimciler arasında yaşanan şiddet olaylarına yoğunlaşırken, çocuk suçluluğu da ayrı bir konu olarak araştırmacıların dikkatini çekmeye başlamıştır. Öğrencilerin okul ortamında ya da arkadaşları arasında karşılaştıkları sorunların çözümünde şiddeti bir yöntem olarak kullanmaları, öğrencilerin hem kendilerine hem de diğer öğrenci arkadaşlarına hatta öğretmenlerine ve yakın çevrelerine zarar vermelerine yol açmaktadır(Demir - Kumcağız, 2015, 225).

1. Kuramsal Çerçeve

1.1. Şiddet Nedir?

Geniş bir var olma biçimine sahip olan şiddeti tanımlamak oldukça zordur. Ünsal; Cogito dergisinin “Şiddet” sayısı için hazırladığı çalışmasında Ali Püsküllüoğlu'nun Türkçe sözlüğünde şiddetin günümüzde kazandığı yeni anlamlardan bahsettiğini aktarmaktadır. Söz konusu sözlükte şiddet, “karşıt tutumda, görünüşte olanlara kaba kuvvet kullanma, sert davranma, sertlik” biçiminde ifade edilmektedir. Şiddet kullanan bireyler, yapılmasını umdukları tutum ve davranışların gerçekleştirilmesinde bir araç olarak şiddeti kullanmaktadırlar (Ünsal, 1996, 29). Genel bir ifadeyle şiddet, bireyin bedensel ve ruhsal açıdan zarar görmesine, yaralanmasına, sakat kalmasına yol açan bireysel ve toplu hareketlerin tümü olarak ifade edilmektedir (Aktaş, 2007, 151).

Şiddet, “kanuna uymamak, kişiye zarar vermek, hakaret etmek, onurunu kırmak, sükûnet ve huzura son vermek; birinin hakkını çiğnemek, hırpalamak, incitmek, canını acıtmak için zor kullanmak; yıkıcı aşırı davranışlarda bulunmak, aşırı derecede öfke” ifade etmek şekillerinde de tanımlanmaktadır (Erten ve Ardalı, 1996, 143). Bunun yanında fiziksel bir kavga içerisinde yer alma, yaşamı boyunca bir kez dahi olsa silah taşıma, çakı, bıçak, jilet gibi kesici ve delici aletler taşıma da şiddet olarak ifade edilmektedir (Ögel vd., 2006, 9). Fiziksel şiddet, ölçülebilirliği ve görünürlüğü ile dar anlamda şiddetin ifade bulabildiği bir noktadır. Şiddet insanın iktidar araçlarından da biridir. İnsanın doğaya karşı iktidar mücadelesi şiddetin ilk araçsallaştığı nokta olarak tanımlanabilir (Oskey, 1996, 185-186).

Engels, tarihte şiddetin ekonomi evrim karşısında önemli bir rolü olduğunu ifade etmektedir (Engels, 1996, 181-184). Ona göre, insan doğa karşısında kendi güçlerinin farkında olmadığı dönemlerde ilişkiler basittir ve birlikte yaşayan insanlar arasındaki eşitliği bozacak herhangi bir unsur söz konusu değildir. Ancak insanların çoğalması yeni bir iş bölümünü beraberinde getirmiştir. Bu da ortak çıkarları karşıt çıkarılara karşı koruyup savunacak temsilciler yaratılmasına yol açarken, bir yöneten ve yönetilenler grubunun karşıtlığını da beraberinde getirmiştir. Bu da geniş toprakların işlenmesi, suyun taşınması, üretimin artırılması gibi emek temelli işlerin belli bir grup tarafından yapılmasını ortaya çıkarmıştır. Bu da Engels'e göre köle efendi ilişkisi üzerinden emeğin ekonominin boyunduruğuna girmesini sağlamıştır. Bu boyunduruğun ortaya çıkması ve sürdürülmesinde ise şiddet önemli bir görev üstlenmiştir. Dönmezer, her canlı varlığın çevresini saran dünyada kendini korumak ve yaşamını sürdürmek amacıyla belirli ölçülerde saldırıda bulunmak zorunda olduğunu ifade etmektedir (Dönmezer, 1996, 215).

Arendt, “şiddet iktidarın en göze batan dışı vurumudur” derken altını çizmek istediği nokta, şiddetin her kesimin elinde büyüyebilecek bir hükmetme aracı olduğu düşüncesidir. Şiddet toplumun en küçük yapısı içerisinde bir iktidar aracı olarak kendini gösterebildiği gibi bir yönetim ve siyaset gücü olarak da kendini görünür kılabilir (Arendt, 2018, 45).

Ekonomik olarak gelir yetersizlikleri yaşayan, fırsatlara erişim noktasında toplumun diğer kesimlerine oranla dezavantajlı olan gruplar da, bir çeşit ekonomik şiddetin pençesindedir ve bu şiddet biçimini ölçmek de oldukça güçtür. Birçok açıdan şiddet,

bireyin psikolojik sağlık durumunu olumsuz yönde etkileyen, onu üzen, bireyin kendisini baskı ve tehdit altında hissetmesine neden olan her tür tutum ve davranışı içine alan bir kavram olarak tanımlanabilir. Bu tanımın içerisine sığabilecek farklı şiddet biçimlerinden de söz edilebilir. Örneğin bireyin ahlaki değerlerine karşı yöneltilmiş ve kişinin ahlaki yaşam tarzını tehdit eden tutum ve davranışlar, ahlaki şiddet olarak değerlendirilirken, bireyin haklarına ulaşmasını engelleme durumu ise yasal şiddet olarak tanımlanmaktadır (MEB, 2008). Galtung'a göre geniş anlamda şiddet, öznesinin somut bir aktör olduğu durumlarda ortaya çıkan doğrudan şiddetle sınırlandırılmaz. Ona göre, bireyin potansiyel gelişimini kısıtladığı durumlarda, somut belirli bir uygulayıcı olmadan da şiddet ortaya çıkabilmekte ve bireyin çevresini etkileyebilmektedir (Memiş, 2015, 176).

1.2. Şiddetin Nedenleri Üzerine

Şiddetin nedenlerini ortaya koymak şiddetin tanımını yapmak kadar zor bir durum olarak karşımızda durmaktadır. Freud, saldırganlık, yıkıcılık, sadizm, mazoşizm, acı-haz, sevgi-nefret, ölüm içgüdü, öldürme, suç ve ceza gibi kavramları şiddetin yerine kullanmaktadır. Burada dikkat çekici olan nokta, öznenin kuruluşunda, ötekinin baştan itibaren kurucu faktör olarak var olmasıdır. Böylece öznenin dışında var olan öteki, etkin bir güç olarak kendini gösterebilmekteydi. Freud'a göre özneyi biçimlendiren ötekinin baskısı bir çatışma yaratabileceği gibi bastırmadan doğan gerilimi ortadan kaldırılması konusunda da etkisiz olduğudur (Özkazanç, 2015, 56-57). Bu açıdan bakıldığında şiddet bireyin toplumsallaşma sürecinde karşılaştığı biçimlendirme süreçleri ile bireyin öz varlığı arasındaki gerilimin patlama anları olarak tanımlanmaktadır. Şiddetin doğuştan gelen bir takım dürtülerin açığa çıkması ile oluştuğu savı, uzun süre onay almakla birlikte çokça tartışılmıştır. Lorenz (1966), Freud (1930) ve Fromm (1993), savaşta, suçta, kişisel tartışmalarda ve her türden yıkıcı ve sadistçe harekette kendini gösteren insanın saldırgan davranışını, ortaya çıkmak için uygun bir iklim arayan doğuştan bir içgüdüye bağlamaktadırlar (Fromm, 1993, 20).

Bu açıdan bakıldığında şiddet insanın doğasında engellenmesi neredeyse imkânsız bir dışavurum tutumu olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım şiddetin kontrol altına alınması noktasında yapılabilecek şeylerin azlığının altını çizmektedir. Bu yaklaşımı çeşitli açılardan destekleyen Lorenz, kavramsal düşünceden kaynaklanan bilginin, içgüdülerin etkisine düşüncesizce uyabilmesinden dolayı insanın cennetten kovuluşunun da bilginin içgüdülere teslimiyetinin sonucu olduğu kanısındadır. Lorenz (1996, 67), ilkel dönemlerden alıp geldiğimiz saldırganlık güdüsünün araçlar üzerinden gerçekleştirilmesi ile bastırma ya da ket vurmaldan saklanabildiği kanısındadır.

Mitscherlich de, Lorenz'e benze bir yaklaşım içindedir. Ona göre saldırganlığın kaynakları içimizde, doğamızda içsel olarak bulunmaktadır. Saldırganlık itkisi, insanın zulüm ediminden kaynaklanan doyuma ne denli bağlı olduğunu ve bu edimlere ne denli ilgi gösterdiğini kendi kendine duyumsadığında bunu yadsıyacak güce erişebilir. Onu kontrol etme gereksinimi duyabilir (Mitscherlich, 1996, 222-223).

Uygur'un Spinoza'dan aktardıkları insanın duygularını yönetemeyip onlar karşısında zayıflık göstermesi "kölelik" olarak adlandırıldığını göstermektedir. Bu köleliği aşabilmenin yolu ise, duygu ve duygulanımla ilgili tüm kavramları mantık ve gerçekliğin ayık bilincine ulaştırmaktır. Bu bağlamda akıl ya da us insanın

derinliklerinden gelen saldırgan ve olumsuz davranışları revize edebilecek bir güç noktasıdır. Bu açıdan bakıldığında insan hayatının tehlikeye girdiği anda ortaya çıkan şiddet tutumunun dışında kalan şiddet durumları mantık bilinci tarafından kontrol edilebilir. Ancak bunun her bir insanda nasıl çalıştığı konusunda ayrıntılı ve uzun soluklu çalışmalara ihtiyaç olduğu açıktır (Uygur, 1996, 136). Bu noktada Debarbieux (2009, 27), şiddeti ortaya çıkaran siyasal, ekonomik ve toplumsal koşulların gözden kaçırılması ve bu konudaki sorumluluğun sadece bireye yıkılması kolektif bir mantıksızlık olarak tanımlanmaktadır.

Çevresel faktörler de şiddetin öğrenilmesinde önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Archer ve Gartner'a göre, toplumsal öğrenme teorisinin en temel ögesi, şiddetin bir model ya da taslak oluşturabileceği ve bu model ya da taslağın taklit edilme olasılığının oldukça yüksek olmasıdır. Bunun yanında şiddet sonucunda kişi ya da grupların istenen sonuçları elde etmesi, bireyin isteklerini gerçekleştirme noktasında şiddeti bir yöntem olarak benimsemesini meşrulaştıracaktır (Archer ve Gartner, 1996, 241). İnsanın tutumlarının öğrenme sonucunda gerçekleştiğini iddia eden davranışçılar, bu noktada çevrenin etkisinin insanın biçimlenmesi üzerinde temel faktör olduğu kanısındadırlar. Davranışçılar açısından içsel süreçler nesnel değildir ve bu nedenle de ölçülemezdirler. Dolayısıyla insanın tutum ve davranışlarını içsel süreçlerden çok çevresel faktörler etkilemektedir. Bu doğrultuda bakıldığında şiddet öğrenilmiş bir davranış olarak kendini göstermektedir(Öztürk, 2017).

Memiş (2015, 176-177)'in Galtung'dan aktardığına göre insanın ihtiyaçlarının karşılanmasının önüne geçilmesi/engellenmesi ve bunun sonucunda insan yaşamının zarar görmesi de bir şiddet sürecini ortaya çıkarmaktadır.

Aydınlanma çağı düşünürlerine göre de, insan "iyi" ve ussal olarak doğmuştur. İnsanın kötü tutumlar geliştirmesinin temelinde kötü kurumlar, kötü eğitim ve kötü modeller vardır. Bu bağlamda davranışçı yaklaşımın önemli temsilcilerinden biri olan Skinner, olumlu pekiştirmelerin uygun bir biçimde kullanılmasının insanların davranışlarını şaşırtıcı bir biçimde değiştirebileceği kanısındadır(Fromm, 1993, 57-59). Dolayısıyla arzulanan davranışlar doğru pekiştirenler aracılığı ile ortaya çıkarılabilir. İnsana değil de davranışına yoğunlaşan Skinner, davranışı bir etkinin sonucu ortaya çıkan tepki olarak değerlendirmektedir. Bireyin öz çıkarları davranışlarını yönlendiren temel unsurdur, öz çıkarın tatmin edilmesi davranışı kontrol eder (Öztürk, 2017). Saldırganlığı, toplumsal yapıdan, gerçek yaşam bağlarından yoksunluk olarak tarif eden Fromm (1993, 144-145), kaynakların eşit olmayan paylaşımının da şiddeti beslediği kanısındadır. Ona göre, birey gerekli en temel koşullardan yoksun olduğu zaman çatışma, saldırganlık ve yıkıcılık kaçınılmaz olmaktadır.

Bronfenbrenner'ın ekolojik sistemler kuramı, şiddeti çeşitli sosyal faktörlerin bir araya gelmesinin bir sonucu olarak açıklamaktadır. Bu yaklaşım şiddeti tek yönlü bir problem olmaktan öte aile, okul, çevre ve içinde yaşanan kültürün de rol oynadığı karmaşık bir sorun olduğunu ortaya koymaktadır (Doğan, 2010, 153). Ekolojik sistem biyolojik ve demografik faktörlere ek olarak, ilk basamakta, dürtüsellik, düşük eğitim düzeyi, madde kullanımı ve bireyin saldırganlık hikâyesini göz önünde bulundurmaktadır. Başka bir ifadeyle ekolojik model, bu düzeyde bir kurban ya da şiddet

faili olma olasılığını artıran sosyal ve bireysel özellikler üzerinde durmaktadır. İkinci basamakta ise, sosyal ilişkilerin nasıllığını ele alıp incelemektedir. Bu noktada akran, yakın arkadaş, eş ya da aile ilişkileri üzerinde durmaktadır. Bu basamakta bir şiddet uygulayıcısıyla aynı ortamı paylaşmak, şiddetle karşılaşma riskini önemli oranda artıran faktörler arasındadır (Dehlberg ve Krug, 2006, 11-12). Bu noktada en fazla risk altında olan çocuklardır. Ev ortamında saldırgan davranışlara maruz kalan ya da bu davranışları gözlemleyen çocuklar, bunu okulda arkadaş ve öğretmenlerine karşı da uygulayabilmektedirler (Doğan, 2010, 154). Çevrede ve okulda şiddeti sorunların çözümünde kullanılacak bir yol olarak öğrenen birey yetişkinlik döneminde şiddetin uygulayıcısı olmaktan çekinmemektedir (Deveci vd. 2008, 353). Sosyal öğrenmede bireyler (özellikle de çocuklar) pasif değil, aktiftir ve çevresiyle etkileşim halinde olmaları yönüyle aktif alıcılardır. Bireylerin içinde bulunduğu çevreyle (aile, akran, okul vb. gibi) etkileşimi/alışverişi, onların tutum ve davranışlarını belirlemekte ve bu çerçevede kimliklerinin biçimlenişi üzerinde etkin rol oynamaktadır (Gökkaya ve Ayan, 2017, 390). Bu bağlamda sosyal öğrenme, “başkalarını seyrederek çevreden öğrenme” veya “toplum içinde toplum için öğrenme” biçiminde tanımlanmaktadır (Bayrakçı, 2007, 199).

Kişiler arası şiddet durumu araştırmalarında gençler arasında olumsuz olaylara karışma olasılığının yüksek olarak tespit edilmesinin temel nedeni, çevreleri tarafından gençlerin tutumlarının onaylanması ya da benzer tutumların yaygınlık üzerinden meşruluk kazanması olduğu olarak ortaya konmaktadır. Ekolojik sistemin üçüncü basamağında yer alan toplumsal bağlam bu noktada önemlidir. Buna göre sosyal ilişkilere gömülü- iş ortamı, komşuluk ilişkileri- yapılar içerisinde şiddet ve şiddet faillerinin özellikleri meşruluk kazanabilmektedir (Dehlberg - Krug, 2006, 12-13). Ekolojik sistemin dördüncü ve son basamağında ise farklı sosyal faktörlerin şiddet oranlarına etkisi incelenir. Buraya dâhil olan faktörler, şiddet için ılımlı bir iklim yaratan farklılıklar arasındaki boşlukları derinleştiren ve gerilimleri artıran unsurlar üzerinde durulmaktadır. Bunlar şöyle sıralanmaktadır:

-Şiddeti destekleyen kültürel normlar, çatışmaların çözümünde şiddeti bir yol olarak kabul edebilir,

-Çocuk refahı üzerinde ebeveyn haklarına öncelik veren normlar,

-Kadın ve çocuk hakları üzerinde erkek egemenliğini tetikleyen normlar,

-Sivil vatandaşlara karşı polis tarafından aşırı güç kullanımını destekleyen normlar,

-Siyasal çatışmaları destekleyen normlar,

Bandura, insan deneyimlerinin doğasının büyük ölçüde sosyal ve fiziksel çevre koşulları tarafından inşa edildiğini ifade etmektedir (Bandura, 2001, 4). Dolayısıyla insan ruhunun derinliklerinde varlığını sürdüren itkiler, sosyal ve fiziksel çevre koşullarından etkilenerek davranışa dönüşebilmektedir. Dürtülerin sadece doğuştan gelen özellikler değil, aynı zamanda yaşantılarla da biçimlendirildiği yaklaşımı (Erten - Ardalı, 1999, 157) bu noktada önem kazanmaktadır. Bunun yanında insanoğlunda iyi ya da kötü ayrımını yapmaya yarayacak temel bir kontrol mekanizması oluşturma çabaları, şiddetin kaynağını varlığın özsel yapısının derinliklerinde ya da içinde yaşadığı çevresel faktörlerde arama çabası devam etmektedir. Bu yönüyle şiddet, bazı kuramlarda iktidar ve sahip olma güdüsünün bir yansıması olarak değerlendirilirken bazılarında da toplumsal çevre koşullarının bir araya gelerek yarattığı sonuçlar olarak ele alınmaktadır.

Tüm bu bilgilerin ışığında şiddetin bireyin hayatına farklı biçimlerde ortaya çıkabileceğini görmekteyiz. Dolayısıyla şiddet konusu ele alınırken şiddeti ortaya çıkaran ve besleyen unsurların ayrıntılı olarak ele alınması faydalı olacaktır.

2. Araştırmanın Yöntemi

2.1. Araştırmanın Amacı ve Örneklemi

Toplumsal yaşamın önemli gündem konularından biri, rahatsız edici özellikte bir olgu olan şiddet kavramıdır. İnsanlığın varoluşundan bu yana yine insan kaynaklı bir olgu olan şiddet önlem alınmadığı süreçlerde yayılarak ve artarak devam etmektedir. Dünyada ve Türkiye’de şiddet eğilimlerinin artması özellikle 15-18 yaş arasındaki genç nesilde yaygınlaştığı düşüncesi sorunun nedenlerini ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle çalışmada lise öğrencilerinin şiddet eğilimlerinin nedenleri, hangi ortamlarda şiddet ile karşılaştıkları, nasıl davrandıkları, şiddet görüp görmedikleri araştırılmak istenmiştir. Çalışmada Elâzığ ilinin merkez ilçesinde yer alan toplam 42 devlet ve özel nitelikli ortaöğretim kurumlarına anket uygulanarak, toplam 1032 anket ile çalışma tamamlanmıştır. SPSS 22 paket programı kullanılarak frekans analizi, T ve ANOVA testleri yapılmıştır. Tablo-1 de demografik özelliklere ait frekans analizi sonuçları verilmiştir.

2.2. Araştırmanın Bulguları

Tablo-1: Demografik Özellik Frekans Analizi Sonuçları

Demografik Özellik				Demografik Özellik			
					N	Yüzde	
Cinsiyetiniz	Kadın	N	542	Sınıfınız?	9.Sınıf	281	27,2
		Yüzde	52,5		10.Sınıf	299	29,0
	Erkek	490	47,5		11.Sınıf	292	28,3
		Total	1032		100,0	12.Sınıf	160
	Yaşınız	14	34		3,4		
15		247	23,9				
16		306	29,7				
17		308	29,8				
18		120	11,6				
19		17	1,6				
Total		1032	100,0				

Katılımcılarımızın %47,5'i (490 kişi) erkek öğrencilerden oluşurken %52,5'i (542 kişi) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %29,8'i 17 yaşında, 29,7'si 16 yaşında ve 23,9'u 15 yaş grubundadır. Katılımcıların sınıf düzeyini belirlemeye yönelik soruda

%29'nun 10. sınıfta olduğu, %28,3'ü 11. sınıfta ve %27,2'si 9. sınıf grubunda yer almaktadır.

Tablo-2: Ebeveynlerin Eğitim Düzeyi ve Öğrencilere Karşı Tutumu Frekans Analizi

Demografik Özellik		N	Yüzde			N	Yüzde
Annenizi eğitim düzeyi?	Okuryazar değil	107	10,4	Babanızı n eğitim durumu ?	Okuryazar değil	22	2,1
	Okuryazar	87	8,4		Okuryazar	42	4,1
	İlkokul mezunu	340	32,9		İlkokul mezunu	221	21,4
	Ortaokul mezunu	257	24,9		Ortaokul mezunu	227	22,0
	Lise ve dengi okul mezunu	140	13,6		Liseve dengi okul mezunu	306	29,7
	Üniversite/Yüksekokul	88	8,5		Üniversite/Yüksekokul	187	18,1
	Lisansüstü	13	1,3		Lisansüstü	27	2,6
	Total	1032	100,0		Total	1032	100,0
Demografik Özellik		N	Yüzde	Demografik Özellik		N	Yüzde
Annenizin size karşı tutumu?	Koruyucu	164	15,9	Babanızı size karşı tutumu?	Koruyucu	168	16,3
	Otoriter	59	5,7		Otoriter	101	9,8
	İlgili	431	41,8		İlgili	358	34,7
	İlgisiz	54	5,2		İlgisiz	97	9,4
	Mesafeli	86	8,3		Mesafeli	83	8,0
	Arkadaş gibi	161	15,6		Arkadaş gibi	129	12,5
	Disiplinli	77	7,5		Disiplinli	96	9,3
	Total	1032	100,0		Total	1032	100,0

Katılımcıların ebeveynlerinin eğitim düzeylerini ve kendilerine yönelik tutumlarını belirlemeye yönelik demografik sorularımızda; katılımcıların annelerinin eğitim düzeyleri %32,9'u ilkokul mezunu olarak belirlenmiş %24,9'u ortaokul mezunu olarak belirlenmiştir. Katılımcıların babalarının eğitim düzeyi %29,7'si lise ve dengi mezunu olarak bulunmuş olup %22'si ortaokul mezunu olarak belirlenmiştir. Katılımcıların annelerinin kendilerine karşı tutumunu belirlemeye yönelik demografik sorularda; %41,8'i ilgili ifadesi öne çıkarken, babalarının kendilerine karşı tutumunu belirlemeye yönelik demografik sorumuzda da % 34,7 ile ilgili ifadesi öne çıkmıştır. Öğrenciler açısından ailenin ilgili olma durumunda annelerin babalara göre büyük oranda önde olduğu görülmektedir.

Tablo-3: Şiddet ile ilgili demografik özellik Frekans Analizi

Demografik özellik		N	Yüzde	Demografik Özellik		N	Yüzde
Okulda şiddet görüyor musunuz?	Evet	167	16,2	Siz okulda şiddet davranışında bulundunuz mu?	Evet	286	27,7
	Hayır	865	83,8		Hayır	746	72,3
	Total	1032	100,0		Total	1032	100,0
Hiç şiddete uğradınız mı?	Evet	781	75,7	Silah ya da kesici alet taşıyor musunuz?	Evet	182	17,6
	Hayır	251	24,3		Hayır	850	82,4
	Total	1032	100,0		Total	1032	100,0
Demografik Özellik		N	Yüzde	Demografik Özellik		N	Yüzde
Şiddete uğradığınızda ilk kiminle paylaşırsınız?	Ailemle	420	40,7	Size yapılan şiddete nasıl karşılık verirsiniz?	Şiddetle	492	47,7
	İdarecilerle	53	5,1		Uzlaşarak	103	10,0
	Yakın arkadaşlarımla	453	43,9		Karşılık vermem	58	5,6
	Öğretmenimle	40	3,9		Ortamdan uzaklaşarak	143	13,9
	Kardeşimle	52	5,0		Yardımcı olabilecek bir yetişkine başvurarak	236	22,9
	Hiç kimse	14	1,4		Total	1032	100,0
	Total	1032	100,0		Total	1032	100,0

Çalışmada katılımcıların şiddet görme ve şiddete eğilimlerini belirlemeye yönelik demografik sorular sorulmuş ve analiz edilmiştir. Katılımcıların %75,7 gibi büyük çoğunluğunun şiddete uğradığı belirlenmiştir. Gelişim çağındaki gençlerimizin büyük çoğunluğunun şiddete maruz kalması geleceğimiz için de kaygı vericidir. Çünkü gençlerimiz yarınlarımızın anne ve baba adaylarıdır. Yine katılımcılarımızın size yapılan şiddete nasıl karşılık verirsiniz ifadesi analiz edilmiş ve %47,7'si gibi çoğunluğunun şiddetle karşılık veririm düşüncesinde olduğu saptanmıştır. Bu da şiddeti çevresinden öğrenen bireyin bir tutum olarak şiddeti benimseyeceğini ortaya koymaktadır. Şiddete uğradığınızda ilk kiminle paylaşırsınız ifadesinde ise katılımcıların %43,9'u yakın arkadaşlarımla ve %40,7'si ailemle demıştır. Katılımcıların %83,3'ünün okulda şiddet görmediği belirlenmiştir. Katılımcıların %82,4'ünün silah ya da kesici alet taşıyor musunuz ifadesine hayır taşıyorum şeklinde cevap vermiştir.

Tablo-4: Orta Öğretim Okullardaki Şiddet Nedeni, İzlenen Program Türü Frekans Analizi

Demografik Özellik		N	Yüzde	Demografik Özellik		N	Yüzde
Ne tür program izlersiniz?	Korku	43	4,2	Okullarda ki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir?	Ailede yeterli eğitimin verilmemesi	263	25,5
	Aksiyon	197	19,1		Ahlaki değerlerde bozulma	318	30,8
	Komedi	155	15,0		Evdeki şiddet	37	3,6
	Belgesel	104	10,1		Medyadaki şiddet içerikli oyunlar	112	10,9
	Haber	100	9,7		Öğrencinin okulu sevmemesi	81	7,8
	Magazin	71	6,9		Okullarda disiplin eksikliği	44	4,3
	Mafya	101	9,8		Okullardaki sosyal faaliyet eksikliği	50	4,8
	Macera	88	8,5		Yoksulluk	26	2,5
	Dini	48	4,7		Çevrenin olumsuz etkileri	52	5,0
	Bilim kurgu	73	7,1		Disiplin cezalarının yetersizliği	14	1,4
	Spor	52	5,0		Göçün getirdiği kültürel etki	5	,5
	Total	1032	100,0		Psikolojik sorunlar	30	2,9
Okulda sizi şiddet eğiliminden alıkoyan nedir?	Ceza almaktan korkarım	258	25,0	Demografik Özellik		N	Yüzde
	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	550	53,3	Ne tür şiddete maruz kaldınız?	Fiziksel şiddet	282	27,3
	Şiddeti sevmem	161	15,6		Kapkaç	15	1,5
	Şiddet dinen yasak olduğu için	43	4,2		Gasp	3	,3
	Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	1,7		Cinsel taciz	13	1,3
	Total	1032	100,0		İstismar	7	,7
Ne tür lisede öğrenim görüyorsunuz?	Devlet	883	85,6		Hiç Şiddete Maruz Kalmadım	204	19,8
	Özel	149	14,4	Total	1032	100,0	
	Total	1032	100,0				

Katılımcıların %85,6'sı devlet lisesinde(Anadolu, Sos. Bil. Ve Meslek Lis.) okuyan öğrencilerden oluşmaktadır. Katılımcıların %27,3'ü ne tür şiddete maruz kaldınız ifadesinde fiziksel şiddet gördüğü belirlenmiştir. Katılımcıların okulda sizi şiddet eğiliminden alıkoyan nedir ifadesinde %53,3'ünün aldığı ahlaki ve kültürel terbiyeden dolayı uzak durduğu belirlenmiştir. Okullardaki şiddet olaylarının en önemli nedeni nedir ifadesinde katılımcıların %30,8'i ahlaki değerlerde bozulma, %25,5'i ailede yeterli eğitimin verilmemesi olarak belirlenmiştir.

2.3. Güvenilirlik Analizi

Sosyal araştırmalarda, soruların incelenen olayı açıklayıcı olduklarını belirlemek üzere Cronbach's Alpha (α) güvenilirlik analizi yapılmaktadır. Anketin amacına ulaşabilmesi için, ankette kullanılan tüm soruların, temel araştırma sorusunun cevabını sağlayabilecek nitelikte olması gerekir. Cronbach's Alpha (α) Katsayısı bu amaca hizmet eden bir istatistik tekniğidir (Arıkan, 2007, 215).

Güvenilirlik analizi; daha önceden belirlenmiş bir ölçek türüne göre hazırlanmış ankete verilen yanıtların tutarlılığını ölçmektedir. Bu analiz, soruların birbirleri ile yakınlıklarının derecesini ortaya koymak için yapılmaktadır. Bu analizi yaparken bizim için önemli noktalardan birisi Cronbach's Alpha değeridir. Bu değer;

- $0.00 < \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değil.
- $0.40 < \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirlikte.
- $0.60 < \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilir.
- $0.80 < \alpha < 1.00$ ise ölçek yüksek güvenilirlikte olarak değerlendirilmektedir.

Anketin, likert ölçeği sorularına güvenilirlik analiz uygulanmış ve sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo-5: Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Cronbach's Alpha Değeri	
Kişilik Ölçeği (KİS)	,638	5
Lise içinde şiddet (LİS)	,681	

Kişilik Ölçeği (KÖ) ile ilgili 15değişken üzerinden güvenilirlik analizi yapıldığında Cronbach's Alpha değerinin ,638 çıktığı görülmektedir. Okulda şiddet ile ilgili 8 değişken üzerinden güvenilirlik analizi yapıldığında; Cronbach's Alpha değerinin ,681 çıktığı görülmektedir. Verilere ait Güvenilirlik Analizi sonuçları $0.60 < \alpha < 0.80$ arasında yer aldığı için ölçeğin oldukça güvenilir olduğunu söyleyebiliriz.

2.4. Test Analiz Sonuçları

Bağımsız iki örneklem t testi; iki örneklem grubu arasında ortalamalar açısından fark olup olmadığını araştırmak amacıyla kullanılmaktadır. İki grubun üyeleri birbirinden farklıdır. Gruplar arasında aynı özelliğe sahip üye bulunmaması gerekmektedir. Örneğin kadın- erkek, evli- bekâr grupları arasındaki farklılığa bakmak için T testi uygulanır. T testi bir gruptaki ortalamanın diğer gruptaki ortalamadan önemli derecede farklı olup olmadığını belirler. T testi için hipotezler kurulmalıdır. Tablo-6 da okulda ölçeği ile cinsiyet arasındaki ilişkinin t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo-6 Okul Ölçeği İle Cinsiyet Arasındaki İlişki

Cinsiyetiniz?		N	X(Ort)	T testi sonuçları		
Soru	Okul Ort.			t	p	
	Okul Ort.	Kız	540	2,0752	-3,448	,001
		Erkek	490	2,2385	-3,415	,001
Okul 1	Okulda, arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım.	Kız	540	2,0926	-1,628	,104
		Erkek	490	2,2245	-1,622	,105
Okul 2	Okulda, bazı öğretmen/idareciler bana sözlü şiddet uygularlar.	Kız	540	1,9667	-3,709	,000
		Erkek	490	2,2735	-3,696	,000
Okul 3	Öğretmenim, beni notla tehdit eder.	Kız	540	2,2759	-3,383	,001
		Erkek	490	2,5918	-3,371	,001
Okul 4	Öğretmenim, sınıfımızdaki öğrenciler arasında ayırım yapar	Kız	540	2,5148	-1,933	,054
		Erkek	490	2,6959	-1,928	,054
Okul 5	Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular.	Kız	540	1,8481	-2,242	,025
		Erkek	490	2,0327	-2,234	,026
Okul 6	Okul çevresinde uyuşturucu madde, sigara, hap vs. satanlar vardır	Kız	540	1,9759	-4,699	,000
		Erkek	490	2,3939	-4,667	,000
Okul 7	Okul çevresinde yolumuzu kesip harçlıklarımızı bizden zorla alan kişi veya gruplar bulunmaktadır	Kız	540	1,7222	-2,442	,015
		Erkek	490	1,9061	-2,426	,015
Okul 8	Okula gidip gelirken tanımadığım kişilerin bana kötülük yapmalarından korkarım.	Kız	540	2,2056	5,053	,000
		Erkek	490	1,7898	5,089	,000

Okulda şiddet ölçeği ile cinsiyet arasındaki ilişki t testi sonuçları tablosu incelendiğinde;

Okulda ölçeği ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

H0: Okulda ölçeği ortalaması ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Okulda ölçeği ortalaması ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ait p değeri 0, 001 belirlenmiştir, p değeri 0, 001 alfa (α) 0.05 değerinden küçük olduğu için cinsiyet bağımsız değişkeni ile anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ortalama değerlere bakıldığında (X sütunu) erkeklerin ortalaması (2,2385) kızların ortalamasından (2,0752) daha yüksek olduğu saptanmış ancak cinsiyet farkı olmaksızın çok nadir olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Okul-2: Okulda, bazı öğretmen/idareciler bana sözlü şiddet uygularlar ifadesiyle cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H0: Okulda, bazı öğretmen/idareciler bana sözlü şiddet uygularlar ifadesiyle ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Okulda, bazı öğretmen/idareciler bana sözlü şiddet uygularlar ifadesiyle ile cinsiyet bağımsız değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ait p değerine bakıldığında 0,000 değerini almıştır bu değer α 0.05 ten küçük olduğu için, aralarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sorulara verilen cevapların ortalaması incelendiğinde Erkeklerin ortalamasının (2,2735) kızların ortalamasından (1,9667) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ortalama olarak yine bir cinsiyet farkı oluşmadan çok nadir ifadesi tercih edilmiştir. Okul-3, okul-5, okul-7 ve okul-8 sorularının hepsinin p değerleri α 0,05 değerinden küçük olduğu için cinsiyet bağımsız değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo-7 de okul ölçeği ile silah/kesici alet taşıyor musunuz? t testi sonuçları verilmiştir.

Tablo -7:Okul Ölçeği İle Silah/Kesici Alet Taşıyor Musunuz? T Testi Sonuçları

Silah ya da kesici alet taşıyor musunuz?			N	X	T testi sonuçları	
					t	p
Soru	Okul Ort.	Evet	183	2,4337	5,649	,000
		Hayır	847	2,0887	4,995	,000
Okul 1	Okulda, arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım	Evet	183	2,207	,635	,526
		Hayır	847	2,140	,606	,545
Okul 2	Okulda, bazı öğretmen veya idareciler bana sözlü şiddet uygularlar.	Evet	183	2,4863	4,254	,000
		Hayır	847	2,0283	3,847	,000
Okul 3	Öğretmenim, beni notla tehdit eder.	Evet	183	2,8743	4,530	,000
		Hayır	847	2,3247	4,190	,000
Okul 4	Öğretmenim, sınıfımızdaki öğrenciler arasında ayırım yapar	Evet	183	3,0546	4,569	,000
		Hayır	847	2,5006	4,359	,000
Okul 5	Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular.	Evet	183	2,3224	4,472	,000
		Hayır	847	1,8465	3,918	,000
Okul 6	Okul çevresinde uyuşturucu madde, sigara, hap vs. satanlar vardır	Evet	183	2,6230	4,747	,000
		Hayır	847	2,0720	4,160	,000
Okul 7	Okul çevresinde yolumuzu kesip harçlıklarımızı bizden zorla alan kişi veya gruplar bulunmaktadır	Evet	183	1,8579	,618	,537
		Hayır	847	1,7969	,604	,546
Okul 8	Okula gidip gelirken tanımadığım kişilerin bana kötülük yapmalarından korkarım.	Evet	183	2,0437	,402	,688
		Hayır	847	2,0000	,386	,700

Okul ölçeği ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Bağımsız değişkeni t testi tablosu incelendiğinde

Okul ölçeği ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

H0: Okul ölçeği ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Okul ölçeği ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ait p değeri 0, 000 olarak belirlenmiştir p değeri 0, 000, α 0.05 değerinden küçük olduğu için silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni ile aralarında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul-5: Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular ifadesi ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni arasında anlamlı bir fark var mıdır?

H0:Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular ifadesi ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

H1: Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular ifadesi ile silah ya da kesici alet taşıyor musunuz? Değişkeni arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Hipoteze ait p değerine bakıldığında 0, 000 değerini almıştır bu değer α 0.05 ten küçük olduğu için, aralarında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.5. ANOVA Testi Sonuçları

Varyans analizi iki ya da daha fazla gruba ait ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığı ile ilgili hipotezleri test etmek için kullanılmaktadır. Eğer ikiden fazla grubun ortalamaları karşılaştırılacak ise F testi diğer bir adıyla Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmaktadır. İki den fazla grubun ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirleyen F testi için hipotezler kurulmalıdır. Bu nedenle çalışmada ikiden fazla grubu olan şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız? Değişkeninin ANOVA testi sonuçları tablo-8 de yer almaktadır.

Tablo-8: Okul Ölçeği ile Şiddet Gördüğünüzde Kiminle Paylaşırsınız? ANOVA Testi Sonuçları

			N	Ort	S	F	Sig.
Sorular	Okul ort.	Ailemle	420	1,7120	,67732	7,756	,000
		İdarecilerle	53	1,9316	,85680		
		Yakın arkadaşlarımla	453	2,0199	,81941		
		Öğretmenimle	40	1,8844	,76081		
		Kardeşimle	52	1,7957	,71659		
		Hiç kimse	14	2,1518	,67968		
		Total	1032	1,8753	,76976		
Okul1	Okulda, arkadaşlarımla veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım	Ailemle	420	1,7357	1,08545	3,259	,006
		İdarecilerle	53	1,9245	1,31338		
		Yakın arkadaşlarımla	453	2,0000	1,20103		
		Öğretmenimle	40	1,8250	1,23802		
		Kardeşimle	52	1,6731	,98461		
		Hiç kimse	14	2,4286	1,55486		
		Total	1032	1,8711	1,16440		

Okul2	Okulda, bazı öğretmen veya idareciler bana sözlü şiddet uygularlar.	Ailemle	420	1,6167	1,13028	7,800	,000
		İdarecilerle	53	2,0000	1,44115		
		Yakın arkadaşlarımla	453	2,1015	1,37240		
		Öğretmenimle	40	1,6500	1,02657		
		Kardeşimle	52	1,6346	1,18865		
		Hiç kimse	14	2,5000	1,65250		
		Total	1032	1,8634	1,28625		
Okul3	Öğretmenim, beni notla tehdit eder.	Ailemle	420	2,0190	1,42082	6,092	,000
		İdarecilerle	53	2,2075	1,48529		
		Yakın arkadaşlarımla	453	2,5585	1,55554		
		Öğretmenimle	40	2,1500	1,45972		
		Kardeşimle	52	2,2885	1,53823		
		Hiç kimse	14	2,7857	1,62569		
		Total	1032	2,2946	1,51310		
Okul4	Öğretmenim, sınıfımızdaki öğrenciler arasında ayırım yapar	Ailemle	418	2,2871	1,44238	5,206	,000
		İdarecilerle	53	2,6226	1,50928		
		Yakın arkadaşlarımla	448	2,7879	1,53472		
		Öğretmenimle	40	2,4000	1,49872		
		Kardeşimle	52	2,7885	1,53823		
		Hiç kimse	14	2,6429	1,78054		
		Total	1025	2,5580	1,51387		
Okul5	Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular.	Ailemle	417	1,2662	,83126	4,326	,001
		İdarecilerle	53	1,5283	1,13686		
		Yakın arkadaşlarımla	451	1,5654	1,14389		
		Öğretmenimle	40	1,4500	1,13114		
		Kardeşimle	52	1,2500	,83725		
		Hiç kimse	14	1,6429	1,27745		
		Total	1027	1,4226	1,02246		
Okul6	Okul çevresinde uyuşturucu madde, sigara, hap vs. satanlar vardır	Ailemle	416	1,7260	1,24645	4,769	,000
		İdarecilerle	53	2,0377	1,51863		
		Yakın arkadaşlarımla	451	2,1619	1,54142		
		Öğretmenimle	39	2,2308	1,45930		
		Kardeşimle	52	1,7692	1,29275		
		Hiç kimse	14	2,2857	1,72888		
		Total	1025	1,9629	1,42748		
Okul7	Okul çevresinde yolumuzu kesip harçlıklarımızı	Ailemle	418	1,1316	,54037	3,407	,005
		İdarecilerle	53	1,3208	,97613		
		Yakın	453	1,3333	,90801		

Karakaya, Handan-Kubar, Yeşim. Lise Döneminde Şiddet Algısı ve Nedenleri Üzerine.
Bir Saha Çalışması: Elazığ Örneği”,

	bizden zorla alan kişi veya gruplar bulunmaktadır	arkadaşlarımla					
		Öğretmenimle	40	1,4000	,84124		
		Kardeşimle	52	1,2115	,87080		
		Hiç kimse	14	1,3571	1,08182		
		Total	1030	1,2476	,78610		
Okul8	Okula gidip gelirken tanımadığım kişilerin bana kötülük yapmalarından korkarım	Ailemle	418	1,8732	1,31973	1,743	,122
		İdarecilerle	53	1,8113	1,34531		
		Yakın arkadaşlarımla	453	1,6490	1,19289		
		Öğretmenimle	40	2,0000	1,41421		
		Kardeşimle	52	1,7500	1,18611		
		Hiç kimse	14	1,5714	1,01635		
		Total	1030	1,7660	1,26269		

Tablo-8 de okul ortalama ve şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız gruplarına göre anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test edebilmek için hipotezler aşağıdaki gibidir:

H0: Okul Ölçeği ile Şiddet Gördüğünüzde Kiminle Paylaşırsınız? Değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: : Okul Ölçeği ile Şiddet Gördüğünüzde Kiminle Paylaşırsınız? Değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Okul ortalama ve şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız gruplarına göre ANOVA testi yapıldığında p değeri 0, 000 bulunmuştur, p değeri 0, 000 alfa 0,05 değerinden küçük olduğu için okul ortalama ile şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır sonucuna ulaşılmaktadır.

Okul-1, okul-2, okul-3, okul-4, okul-5, okul-6 ve okul-7 soruları p değerlerine bakıldığında değerlerin 0,05'ten küçük olduğu belirlenmiştir. Bu sorular ile şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır. Bu farklılığın hangi arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc analizi yapılmalıdır. Post Hoc analizinde birçok test seçeneği bulunmaktadır, hangi Post Hoc tekniğinin seçileceğine karar verilirken belirleyici öncelik varyansların homojenliğidir. Eğer varyanslar homojen ise; p değeri 0, 05'ten büyük çıkmakta, eğer homojenlik yoksa p değeri 0, 05'den küçük çıkmaktadır. Varyanslar homojen dağılmışsa genellikle “Tukey”, “LSD” gibi testler tercih edilmekte, varyanslar homojen dağılmamışsa “Tamhan’s T2” testleri Post Hoc testleri olarak belirlenmektedir. Tablo-9 da okul ölçeği ile şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız? Değişkenleri için Post Hoc testleri sonuçları yer almaktadır.

Tablo-9 : Okul Ölçeği ile Şiddet Gördüğünüzde Kiminle Paylaşırsınız Post Hoc Analizi

	Tamhene Testi Sorular	Değişken Grupları		Pos Hoc Ortak Fark	f	Post Hoc p
Sorular	Okul ort.	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,30795*	,05074	,000
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,30795*	,05074	,000
Okul1	Okulda,	Ailemle	Yakın	-,26429*	,07739	,010

	arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım	Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,26429*	,07739	,010
Okul2	Okulda, bazı öğretmen veya idareciler bana sözlü şiddet uygularlar.	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,48488*	,08485	,000
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,48488*	,08485	,000
Okul3	Öğretmenim, beni notla tehdit eder.	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,53945*	,10074	,000
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,53945*	,10074	,000
Okul4	Öğretmenim, sınıfımızdaki öğrenciler arasında ayırım yapar	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,50087*	,10117	,000
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,50087*	,10117	,000
Okul5	Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular.	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,29922*	,06752	,000
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,29922*	,06752	,000
Okul6	Okul çevresinde uyuşturucu madde, sigara, hap vs. satanlar vardır	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,43590*	,09488	,000
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,43590*	,09488	,000
Okul7	Okul çevresinde yolumuzu kesip harçlıklarımızı bizden zorla alan kişi veya gruplar bulunmaktadır.	Ailemle	Yakın arkadaşlarımla	-,20175*	,05019	,001
		Yakın arkadaşlarımla	Ailemle	,20175*	,05019	,001

Tablo-9 da Post Hoc analizinde Tamhene's T testi uygulanmıştır. Tamhene's T testi okul ortalama p değerleri, 0,05'den küçük olduğu için, okul ölçeği ile şiddet gördüğünüzde kiminle paylaşırsınız? İçin ailemle ve yakın arkadaşlarım grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmış diğer gruplar arasında anlamlı bir ilişki oluşmadığı için tabloda yer verilmemiştir. Tablo-10 da Okul ölçeği İle Okulda Şiddette Eğilimden Alıkoyan Nedir? Değişkenleri arasında ANOVA Testi Sonuçları verilmiştir.

Tablo-10:Okul ölçeği İle Okulda Şiddette Eğilimden Alıkoyan Nedir Anova Testi Sonuçları

Okulda şiddette eğilimden alıkoyan nedir?			N	ort	S	F	Sig.
Soru	Okul ort.	Ceza almaktan korkarım	258	2,1887	,82810	14,447	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	550	1,7386	,70971		
		Şiddeti sevmem	161	1,7714	,65230		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	43	1,9777	,86073		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	2,1736	1,03624		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	2,5000	,70711		
		Total	1032	1,8753	,76976		
Okul1	Okulda, arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım	Ceza almaktan korkarım	258	2,1085	1,29194	3,211	,007
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	550	1,7855	1,11349		
		Şiddeti sevmem	161	1,7888	1,05125		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	43	1,8372	1,19384		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	2,0000	1,32842		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	1,0000	0,00000		
		Total	1032	1,8711	1,16440		
Okul2	Okulda, bazı öğretmen veya idareciler bana sözlü şiddet uygularlar.	Ceza almaktan korkarım	258	2,3333	1,49361	11,053	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	550	1,6745	1,13300		
		Şiddeti sevmem	161	1,6646	1,16696		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	43	2,0233	1,43905		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	2,2778	1,40610		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	2,0000	1,41421		
		Total	1032	1,8634	1,28625		

Okul3	Öğretmenim, beni notla tehdit eder.	Ceza almaktan korkarım	258	2,8140	1,62312	9,865	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	550	2,0709	1,40920		
		Şiddeti sevmem	161	2,1615	1,45302		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	43	2,3023	1,53584		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	2,6667	1,64496		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	4,0000	1,41421		
		Total	1032	2,2946	1,51310		
Okul4	Öğretmenim, sınıfımızdaki öğrenciler arasında ayırım yapar	Ceza almaktan korkarım	256	3,0586	1,62109	9,032	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	547	2,3419	1,41491		
		Şiddeti sevmem	160	2,4063	1,45497		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	42	2,6429	1,52734		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	3,1111	1,60473		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	3,0000	2,82843		
		Total	1025	2,5580	1,51387		
Okul5	Hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular.	Ceza almaktan korkarım	258	1,7481	1,27932	10,295	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	547	1,2687	,82041		
		Şiddeti sevmem	160	1,3125	,89152		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	42	1,5952	1,25055		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	1,8333	1,42457		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	3,0000	2,82843		
		Total	1027	1,4226	1,02246		
Okul6	Okul çevresinde uyuşturucu madde, sigara, hap vs. satanlar vardır	Ceza almaktan korkarım	256	2,3203	1,55391	6,642	,000
		Aldığım ahlaki ve	547	1,8044	1,34114		

Karakaya, Handan-Kubar, Yeşim. Lise Döneminde Şiddet Algısı ve Nedenleri Üzerine.
Bir Saha Çalışması: Elazığ Örneği”,

		kültürel terbiye					
		Şiddeti sevmem	160	1,9250	1,38523		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	42	1,8333	1,30509		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	2,0000	1,68034		
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	5,0000	0,00000		
		Total	1025	1,9629	1,42748		
Okul 7	Okul çevresinde yolumuzu kesip harçlıklarımızı bizden zorla alan kişi veya gruplar bulunmaktadır	Ceza almaktan korkarım	258	1,3372	,86358		
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	549	1,2058	,72713		
		Şiddeti sevmem	161	1,1429	,55742		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	42	1,4524	1,15193		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	1,7222	1,52646	3,517	,004
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	1,0000	0,00000		
		Total	1030	1,2476	,78610		
Okul8	Okula gidip gelirken tanımadığım kişilerin bana kötülük yapmalarından korkarım	Ceza almaktan korkarım	258	1,7868	1,28335		
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	549	1,7432	1,25767		
		Şiddeti sevmem	161	1,7764	1,19360		
		Şiddet dinen yasak olduğu için	42	1,9286	1,45490		
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	18	1,7778	1,39560	,338	890
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	2	1,0000	0,00000		
		Total	1030	1,7660	1,26269		

Tablo-10 da okul ölçeği ile okulda şiddet eğiliminden alıkoyan nedir? Değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test edebilmek için hipotezler aşağıdaki gibidir:

H0: Okul ölçeği ortalaması ile okulda şiddette eğilimden alıkoyan nedir? Değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Okul ölçeği ortalaması ile okulda şiddette eğilimden alıkoyan nedir? Değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Okul ölçeği ile okulda şiddet eğiliminden alıkoyan nedir? Değişkenlerine ait ANOVA testi incelendiğinde p değeri 0, 000 bulunmuştur alfa 0,05 değerinden küçük olduğu için aralarında anlamlı bir farklılık vardır sonucuna ulaşılmıştır. Okul-2, okul-3, okul-4, okul-5, okul-6 soruları için p değerinin 0,05'ten küçük olduğu belirlenmiştir. Bu sorular ile okulda şiddet eğiliminden alıkoyan nedir? Grupları arasında anlamlı bir farklılık vardır sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın hangi grupları arasında olduğunu belirlemek için Post Hoc analizi yapılmalıdır. Tablo-11 de Post Hoc analizi sonuçları yer almaktadır.

Tablo-11: Okulda Şiddet İle Okulda Şiddet Eğiliminden Alıkoyan Nedenler Post Hoc Sonuçları

Tamhenes				Post hoc ortak fark	f	p
soru	Okul ort.	Ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,45004*	,05978	,000
			Şiddeti sevmem	,41727*	,07281	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Ceza almaktan korkarım	-,45004*	,05978	,000
			Şiddeti sevmem	-,41727*	,07281	,000
Okul1	Okulda, arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım	Ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,32307*	,09340	,007
			Korkmam, alıkoyan bir şey yok	1,10853*	,08043	0,00
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Ceza almaktan korkarım	-,32307*	,09340	,009
			Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,78545*	,04748	0,00
		Şiddeti sevmem	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,78882*	,08285	0,00
		Şiddet dinen yasak olduğu için	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,83721*	,18206	,001
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	Ceza almaktan korkarım	-1,10853*	,08043	0,00
			Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	-,78545*	,04748	0,00
			Şiddeti	-,78882*	,08285	0,00

Karakaya, Handan-Kubar, Yeşim. Lise Döneminde Şiddet Algısı ve Nedenleri Üzerine.
Bir Saha Çalışması: Elazığ Örneği”,

			sevmem			
			Şiddet dinen yasak olduğu için	-,83721*	,18206	,001
Okul2	Okulda, bazı öğretmen veya idareciler bana sözlü şiddet uygularlar.	Ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,65879*	,10479	,000
			Şiddeti sevmem	,66874*	,13079	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Ceza almaktan korkarım	-,65879*	,10479	,000
			Şiddeti sevmem	-,66874*	,13079	,000
Okul3	Öğretmenim, beni notla tehdit eder.	Ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,74304*	,11757	,000
			Şiddeti sevmem	,65246*	,15272	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Ceza almaktan korkarım	-,74304*	,11757	,000
			Şiddeti sevmem	-,65246*	,15272	,000
Okul4	Öğretmenim, sınıfımızdaki öğrenciler arasında ayırım yapar	Ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,71673*	,11801	,000
			Şiddeti sevmem	,65234*	,15328	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Ceza almaktan korkarım	-,71673*	,11801	,000
			Şiddeti sevmem	-,65234*	,15328	,000
Okul5	hata yaptığım zaman öğretmenim bana fiziksel şiddet uygular.	Ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,47932*	,08703	,000
			Şiddeti sevmem	,43556*	,10635	,001
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Ceza almaktan korkarım	-,47932*	,08703	,000
			Şiddeti sevmem	-,43556*	,10635	,001
Okul6	okul çevresinde uyuşturucu madde, sigara, hap vs. satanlar vardır	ceza almaktan korkarım	Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	,51592*	,11278	,000
			Korkmam, alıkoyan bir şey yok	-2,67969*	,09712	0,00
		Aldığım ahlaki	Ceza almaktan	-,51592*	,11278	,000

		ve kültürel terbiye	korkarım			
			Korkmam, alıkoyan bir şey yok	-3,19561*	,05734	0,00
		Şiddeti sevmem	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	-3,07500*	,10951	0,00
		Şiddet dinen yasak olduğu için	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	-3,16667*	,20138	0,00
		Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	-3,00000*	,39606	,000
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	Ceza almaktan korkarım	2,67969*	,09712	0,00
			Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	3,19561*	,05734	0,00
			Şiddeti sevmem	3,07500*	,10951	0,00
			Şiddet dinen yasak olduğu için	3,16667*	,20138	0,00
			Arkadaşlarım tarafımdan dışlanmaktan korkarım	3,00000*	,39606	,000
Okul7	Okul çevresinde yolumuzu kesip harçlıklarımızı bizden zorla alan kişi veya gruplar bulunmaktadır	Ceza almaktan korkarım	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,33721*	,05376	,000
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,20583*	,03103	,000
		Şiddeti sevmem	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,14286*	,04393	,021
		Korkmam, alıkoyan bir şey yok	Ceza almaktan korkarım	-3,33721*	,05376	,000
			Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	-,20583*	,03103	,000
			Şiddeti sevmem	-,14286*	,04393	,021
Okul8	Okula gidip gelirken tanımadığım kişilerin bana kötülük yapmalarından korkarım	Ceza almaktan korkarım	Korkmam, alıkoyan bir şey yok	,78682*	,07990	0,00
		Aldığım ahlaki	Korkmam,	,74317*	,05368	0,00

	ve kültürel terbiye	alıklar bir şey yok			
	Şiddeti sevmem	Korkmam, alıklar bir şey yok	,77640*	,09407	,000
	Şiddet dinen yasak olduğu için	Korkmam, alıklar bir şey yok	,92857*	,22450	,003
	Korkmam, alıklar bir şey yok	Ceza almaktan korkarım	-,78682*	,07990	0,00
		Aldığım ahlaki ve kültürel terbiye	-,74317*	,05368	0,00
		Şiddeti sevmem	-,77640*	,09407	,000
		Şiddet dinen yasak olduğu için	-,92857*	,22450	,003

Tablo-11 de Post Hoc analizinde Tamhene’s T testi uygulanmıştır. Tamhene’s T testine göre okul ölçeği ortalaması p değeri 0,05’den küçük olduğu için, okul ölçeği şiddet ile okulda şiddet eğiliminden alıklar nedir? İçin ceza almaktan korkarım, aldığım ahlaki ve kültürel terbiye, şiddeti sevmem grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo-11 de okul-1, okul-2, okul-3, okul-4, okul-5, okul-6, okul-7, okul-8 soruları ile okulda şiddet eğiliminden alıklar nedir? Arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını test edebilmek için hipotezler aşağıdaki gibidir:

Okulda, arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım ifadesi ile okulda şiddet eğiliminden alıklar nedenler grupları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

H0: Arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım ile okulda şiddet eğiliminden alıklar nedir? Değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H1: Arkadaşlarım veya diğer öğrenciler tarafından sözlü şiddete uğrarım ile okulda şiddet eğiliminden alıklar nedir? Değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo-11 de ANOVA analizi sonucunda p değerini, 0,007 değerini almıştır. 0,05’den küçük olduğu için okul-1 sorusu ile okulda şiddet eğiliminden alıklar nedir? Grupları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın hangi gruplar arasında kaynaklandığını belirlemek için Post Hoc testi yapılmalıdır. Post Hoc test sonuçları tablo-11 de verilmiştir. Tamhene’s T testi p Değerleri ,000 ve ,009 arasında değer almış; korkmam, alıklar bir şey yok grubu ile ceza almaktan korkarım, aldığım ahlaki ve kültürel terbiye, şiddeti sevmem ve şiddet dinen yasak olduğu için grupları arasında anlamlı bir farklılığın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı şekilde Okul-2, Okul-3, Okul-4, Okul-5, Okul-6, Okul-7 ve okul-8 soruları arasında da anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Sonuç

Bu çalışmaya 490 erkek öğrenci ve 542 kız öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan fiziksel şiddet gördüğünü ifade edenlerin oranı %27,3 (Tablo-4) olmakla birlikte, katılımcıların %75,7 (Tablo-3) gibi büyük bir çoğunluğu şiddete uğradığını belirtmiştir. Öğrenciler okul içinde ya da dışında çeşitli biçimlerde şiddeti deneyimlediklerinin farkındadırlar. Dolayısıyla öğrenciler şiddet eylemlerinin büyük oranda farkındadır. Bunun yanında dikkat çekici sonuçlardan biri de şiddette uğradıkları zaman buna nasıl karşılık verecekleri yönündeki soruya verilen cevaplardır. Bu soruya öğrencilerin %47,7'si (Tablo-3) şiddetle cevap vereceğini ifade etmiştir. Bu da bize şiddetin sadece şiddet uygulayıcıları tarafından değil mağdurlar tarafından da benimsenen bir tutum olabileceğini ortaya koymaktadır. Öğrencilere şiddetten uzak durabilme nedenleri sorulduğunda %53,3'ü (Tablo-4) bunu aldıkları ahlaki ve kültürel terbiyeye bağlamakla birlikte bunu tutum olarak benimseyebileceklerin oranı az değildir. Şiddet sadece toplumumuzda görülen bir sorun olmadığı gibi sadece ergenler arasında yaygın olan bir olgu da değildir. Şiddet toplumun farklı kesimleri tarafından çeşitli şekillerde deneyimlenebilmektedir. Ancak şiddetin her yaş grubundaki öğrenciler arasında yaygınlığını azaltmak amacıyla yapılacak çalışmaların, toplumsal yapının farklı kesimleri arasındaki şiddet durumlarını da azaltacağı kanısındayız. Dünyada ve Türkiye de şiddet eğilimlerinin artması özellikle 15-18 yaş arasındaki genç nesilde yaygınlaşması sorunun nedenlerini ortaya koymayı zorunlu kılmaktadır. Biz çalışmamızda sorunun nedenlerini besleyen unsurların farklı kuramlar aracılığı ile dile getirilişi üzerinde durduğumuz gibi şiddetin öğrenciler arasındaki yaygınlık oranını da görmeye çalıştık. Çalışmamız öğrenciler arasında şiddete uğrama durumunun yüksel olduğunu gösterdiği gibi şiddetin öğrenilen bir tutum olarak yaygınlığını da orta koymaktadır. Şiddetin bir tutum olarak benimsenmesinde önemli sorumluluklar yüklenen okul ve aile kurumunun önemi bir kez daha öne çıkmaktadır. Dolayısıyla çevresel unsurların ve öğrenilmiş şiddet davranışlarının öğrenciler arasında yaygınlık oranının yüksek olduğunu söyleyebiliriz. Toplumun en temel kurumları olan okul ve aile kurumlarında şiddetin bir tutum olarak benimsenmesine imkân veren durumların ortadan kaldırılması şiddetin yaygınlığını azaltabileceği gibi şiddetin nesilsel bir miras olarak aktarımının da önüne geçecektir.

Kaynakça

- Akduman- Gültekin. Gülümser-Baran Gülen. "Suça Karışan Çocuklarda Akran İstismarının İşlediği Suçun Özellikleri, Göç Ve Okul Durumu Değişkenleri Açısından İncelenmesi". *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 3/14 (2010), 33-41.
- Aktaş, Aktaş Mavili. "Aile İçi Şiddet". *Doğu Batı Dergisi* 43 (2007), 151-158.
- Aldemir, Arzu. *Çocuk Suçluluğu Profili 2007-2008 Yılları Üsküdar Bölgesi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2010.
- Archer, Dane. Gartner, Rosemary. "Barış Dönemi Kayıpları: Savaşa Katılmayanların Şiddet İçeren Davranışlarında Savaşın Etkisi." Çev. Aysun Babacan. *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 237-251.

Karakaya, Handan-Kubar, Yeşim. Lise Döneminde Şiddet Algısı ve Nedenleri Üzerine. Bir Saha Çalışması: Elazığ Örneği”,

- Arendt, Hannah. *Şiddet Üzerine*. Çev. Bülent Peker. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Balkıs, Murat vd. “Şiddete Yönelik Tutumların Özyeterlik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu ve Okula Bağlılık Duygusu İle İlişkisi”. *Ege Eğitim Dergisi* 2 (2005), 681-97.
- Bandura, Albert. “Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective”. *Annual Review Of Psychology* 52 (2001), 1-26.
- Bayrakçı, Mustafa. “Sosyal Öğrenme Kuramı Ve Eğitimde Uygulanması”, *Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 14 (2007), 198-210.
- Bilgin, Asude. *Okullarda Şiddeti Önlemede Bir Yöntem Çatışma Çözme*. Bursa: Ezgi Kitabevi, 2008.
- Dahlberg-Krug, Linda-Etienne. “Violence A Global Public Health Problem”. *Ciênc. Saúde Coletiva* (2006), 277-292.
- Debarbieux, Eric. *Okullarda Şiddet*. Çev: İsmail Yerguz. İstanbul: İletişim Yayınları, 2009.
- Demir-Kumcağız, Yasin-Hatice. “Öğrencilerin Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimleri Ve Şiddete Eğilimleri”. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkishorturkic*, 10/2 (2015), 221-234.
- Deveci, Handan vd. “İlköğretim Öğrencilerinin Şiddet Algıları.” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 24/7 (2008), 351-368.
- Doğan, Aysun. “Ekolojik Sistemler Kuramı Çerçevesinde Akran Zorbalığının İncelenmesi”. *Çocuk Ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 17/3 (2010), 149-162.
- Dönmezer, Sulhi. “Çağdaş Toplumda Şiddet Ve Mafya Suçları”. *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 215-220.
- Engels, Fredrick. “Tarihte Şiddetin Rolü.” Çev. Olcay Kunal. *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 169-184.
- Erten-Ardalı, Yavuz-Cahit. “Saldırganlık, Şiddet Ve Terörün Psikososyal Yapıları”. *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 143-163.
- Fromm, Eric. *İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri*. Çev. Şükrü Alp Agut. İstanbul: Payel Yayınları, 1993.
- Global Status, Report On Violenceprevention. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014.
- Gökkaya-Ayan, Veda Bilican-Sezer. “Sosyal Öğrenme Kuramı ve Aile İçi Şiddet”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* 10/2 (2017), 389-394.
- Gümüş, Adnan. “Şiddet Türleri”. *Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu*. Ankara: Eğitim Sen Yayınları, 2017.
- Lorenz, Konrad. “Ecce Homo (İşte İnsan)”. Çev: Mustafa Tüzel. *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 5-77.
- Memiş, Emel. “Şiddet ve Ekonomi, Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri”. ed. Betül Yarar. *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*. 175-190, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015.

- Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED), *Öğrencilerin Şiddet Algısı*. Ankara, 2008.
- Mitscherlich, Alexander. "Zulüm Üstüne Savlar." Çev. Necmettin Sevil. *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 221-236.
- Nair, Güney. "Şiddetten Uzak Durma Konusunda Gençlerin Kendine Güven Duygusunun Çeşitli Değişkenler Arasında Değerlendirilmesi (Sivas Merkez İlçe Örneği)". *Gençlik Araştırmaları Dergisi* 9/4 (2016), 31-63.
- Oskay, Ünsal. "Efendi/Köle İlişkisi Açısından Şiddet Ve Görünümleri Üzerine." *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 185-196.
- Özgür, Gönül vd. "Lise Öğrencilerinin Şiddet Algıları, Şiddet Eğilim Düzeyleri Ve Etkileyen Faktörler". *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2/2 (2011), 53-60.
- Özkazanç, Alev. "Psikanaliz, Feminizm Ve Şiddet Sorunu", der. Betül Yara, *Şiddetin Cinsiyetli Yüzleri*. Der. Betül Yara. 53-84. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015.
- Öztürk, Sezer Sevgi. "Şiddetin Psikolojik Kökenleri". Erişim 22 Şubat 2019. <http://www.kucukagacpsikolojisi.com>.
- Uygur, Nermi. "Spinoza'yla Amor Intellectualis." *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 133-142
- Ünal, Gülseren. "Aile İçi Şiddet." *Aile ve Toplum Dergisi* 9 (2005), 21-8.
- Ünsal, Artun. "Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi". *Cogito Dergisi* 6/7 (1996), 29-36.
- Yılmaz, Ferah Güçlü. "Ergen Suçları Ergen Suçlulara Yönelik Okul İçindeki Düzenlemeler Ve Türk Ceza Kanunu Karşılaştırması". *Ankara Barosu Dergisi* 3 (2015), 335-354.

